

ISSN 2544-5898

MONITOR CHIŃSKI

GRUDZIEŃ 2018

„Monitor Chiński” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w Chinach, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie Europy Środkowej oraz działania zagraniczne chińskich władz lokalnych w prowincji Syczuan. Monitor opracował dr Bartosz Kowalski – analityk Ośrodka Spraw Azjatyckich.

MONITOR CHIŃSKI

GRUDZIEŃ 2018

I. WYDARZENIA SZCZEBLA CENTRALNEGO

1 grudnia: spotkanie Trump-Xi na szczycie G20 w Argentynie. Zarówno przebieg, jak i ustalenia z rozmowy są rozbieżne, co innego mówią Amerykanie, co innego Chińczycy. Faktem jest, że strony dały sobie trzy miesiące na dojście do porozumienia. Jeśli nie, prawdopodobnie dojdzie do kolejnej rundy ceł. Z jednej strony wydaje się, że konflikt jest nieunikniony, wręcz podszyty darwinizmem społecznym. Aktualnie to Pekin wydaje się być w defensywie: wzrost gospodarczy jest zagrożony, a przez to podcina się partii podstawę legitymizacji władzy. Ponadto ocieplenie relacji między USA i Koreą Północną może prowadzić do stopniowego wytrącania chińskich kart w polityce amerykańskiej. Prowadzi to do powtarzającego się w momentach kryzysu pytania: ilu sojuszników mają Chiny?

5 grudnia: Portugalia oficjalnie dołącza do „Pasa i Szlaku”. MoU w tej sprawie podpisano w czasie wizyty Xi Jinpinga w Lizbonie. Wśród zawartych przy okazji porozumień zwraca uwagę umowa na budowę sieci 5G między Huawei i największym portugalskim operatorem sieci komórkowej Altice.

18 grudnia: czterdziestolecie reform w Chinach. W rocznicę historycznego III Plenum KC XI Zjazdu KPCh na którym podjęto decyzje o modernizacji Chin, Xi Jinping zapewnił, że reformy i otwarcie Chin będą kontynuowane a Państwo Środka nie powtórzy błędnego powrotu do autarkii.

26 grudnia: ChRL odłożyła porozumienie o wyłączeniu dolara w rozliczeniach z Rosją. Negocjowana od 2014 roku umowa nie została podpisana na wniosek Chin, chociaż strona rosyjska zdążyła ogłosić już jej sukces. W ten sposób działania ChRL de facto wpisały się w unijne i amerykańskie sankcje finansowe przeciw Rosji. Choć posunięcie ze strony Pekinu można odczytywać jako ukłon w stronę Waszyngtonu w toczącej się wojnie handlowej, to wpisuje się ono również w postępujące zmniejszenie inwestycyjnego zaangażowania Chin w Rosji.

KOLEJNE PAŃSTWA ZAMYKAJĄ SIĘ PRZED HUAWEI

Oskarżenia pod adresem firmy o szpiegostwo na rzecz rządu w Pekinie, znalazły swą (dotychczasową) kulminację w aresztowaniu w Kanadzie a następnie zwolnieniu za kaucją wiceszefowej firmy Meng Wanzhou, pod zarzutem omijania amerykańskich sankcji na Iran. Drzwi przed chińskim gigantem zamknęły lub zalecają ich zamknięcie m.in. Australia, Kanada, Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Nowa Zelandia i prawdopodobnie Japonia. W Europie Środkowo-Wschodniej do grona zaniepokojonych działaniami Huawei dołączyły Czechy i Polska.

II. CHINY I EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA

3 grudnia: wicepremier i szef MSZ Ivica Dacic zapewnia o pełnym poparciu Serbii dla „Pasa i Szlaku”. Zdaniem Dacica naczelny projekt polityki zagranicznej ChRL „zostanie zapamiętany w historii ze względu na jego pozytywny wkład w tworzenie globalnych połączeń i rozwój gospodarczy wszystkich uczestniczących krajów”. Według serbskiego wicepremiera na szczególną uwagę zasługuje „otwarty charakter i zasada równości, na których opiera się ta inicjatywa”. W grudniu komplementów pod adresem Chin nie szczędziła też premier Ana Brnabic. W czasie konferencji Belgrade Strategic Dialogue "Belt and Road Initiative in the Balkans", Brnabic wymieniała efekty współpracy z Chinami w dziedzinie infrastruktury drogowej i kolejowej, energetyce, ochronie środowiska; podkreśliła również uratowanie 5 tys. miejsc pracy w hucie Smederevo oraz 5 tys. w RTB Bor. Natomiast oceniając politykę zagraniczną władz w Pekinie Brnabic wyraziła przekonanie, że „konsekwentna polityka nieingerowania w wewnętrzne sprawy innych krajów sprawiły, że Chiny stały się wielkim przyjacielem i szczerym partnerem wszystkich, którzy mają ten sam rodzaj życzliwego nastawienia do świata”.

3 grudnia: Chiny w corocznym raporcie czeskich służb wywiadowczych BIS. ChRL została zidentyfikowana jako wyraźne zagrożenie dla Republiki Czeskiej – przede wszystkim pod względem szpiegostwa gospodarczego, przemysłowego i technologicznego. W dokumencie stwierdza się, że Chiny jako państwo dysponujące „właściwie nieograniczonymi środkami finansowymi” są w stanie wiele zaoferować firmom zagranicznym za dostęp do własności intelektualnej lub wejście na rynki zagraniczne. Zainteresowanie Chin w tym względzie skupia się na sektorze energetycznym, telekomunikacyjnym, finansach, logistyce, ochronie zdrowia i nowoczesnych technologiach. Autorzy raportu wskazują, że przyspieszenie działań wywiadowczych ze strony Chin, często odbywające się pod przykrywką służb dyplomatycznych, jest związane z planem „Made in China 2025” – osiągnięciem samowystarczalności przemysłowo-technologicznej do 2025 roku. Co istotne, działania chińskiego wywiadu są określane jako hybrydowe i przyrównane do aktywności służb rosyjskich.

4 grudnia: medal Gloria Artis dla profesora Zhao Ganga z Pekieńskiego Uniwersytetu Języków Obcych. Profesor Zhao, tłumacz literatury polskiej i literaturoznawca otrzymał odznaczenie w uznaniu zasług dla promocji kultury polskiej za granicą. Uroczystość wręczenia medalu odbyła się w ambasadzie RP w Pekinie. Przy okazji spotkania uhonorowano 84. urodziny profesor Yi Lijun, wybitnej tłumaczki i badaczki literatury polskiej, której profesor Zhao jest wychowankiem. W grudniu odznaczono również chińską dziennikarkę Du Jing, autorkę trzech książek o Polsce wydanych w Chinach. Decyzją ministra spraw zagranicznych RP pani Du otrzymała honorową odznakę Bene Merito.

7 grudnia: wspólna inwestycja chorwacko-chińska. Chorwacki producent sprzętu elektronicznego Koncar Elektroindustrija i chińskie XD Electric (zał. w 1959 r.; 14 tys. pracowników) ogłosiły zawarcie joint-venture, które będzie zarządzać fabryką akcesoriów wysokonapięciowych w miejscowości Sesevetski Kraljevec pod Zagrzebiem. Wartość inwestycji wynosi 18,9 mln EUR.

13 grudnia: chińska inwestycja infrastrukturalna w Republice Serbskiej (BiH). Kontrakt zawarty z China Shandong International Economic and Technical Cooperation Group przewiduje budowę i zarządzanie pierwszym odcinkiem (42 km) przyszłej autostrady Banja Luka - Prijedor - Novi Grad. Chiński kontrahent otrzyma licencję na zarządzanie inwestycją na okres 33 lat (włączając trzyletni okres budowy) i będzie odprowadzał do budżetu Republiki Serbskiej 32,5 mln rocznie. Koszty prac projektowych i budowlanych szacuje się 279 mln EUR.

17 grudnia: lotnisko w Budapeszcie będzie rozwijać obsługę cargo. W 2019 r. władze lotniska planują wzrost liczby połączeń cargo z Azją (głównie z Chinami) oraz zwiększenie możliwości transportowych i logistycznych hubu w Budapeszcie dla usług e-commerce. Strategia, która będzie szła w parze z już realizowanym planem BUD2020, zakłada inwestycje o wartości 160 mln EUR oraz uruchomienie od lata nowych połączeń cargo z Chinami (obecnie toczą się w tej sprawie rozmowy z Alibaba, SF, ZTO i STO Express).

18 grudnia: 12. Spotkanie Koordynatorów Narodowych Chin i Europy Środkowo-Wschodniej w Pekinie. Oprócz przedstawicieli państw wchodzących w skład formatu „16+1” na spotkaniu reprezentowane były również: Austria, Białoruś, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Unia Europejska, Grecja oraz Szwajcaria. Rozmowom nt. stanu współpracy dwu- i wielostronnej po lipcowym szczycie Chiny-EŚW w Sofii przewodniczył szef sekretariatu „16+1” i wiceminister spraw zagranicznych Wang Chao. Polskę reprezentował ambasador RP w ChRL Wojciech Zajączkowski, który wyraził opinię, że Polska ceni sobie współpracę w ramach mechanizmu „16+1” jako istotne uzupełnienie i wsparcie wszechstronnego partnerstwa strategicznego UE–Chiny.

21 grudnia: Serbia dołączy do Azjatyckiego Banku Inwestycji Infrastrukturalnych (AIIB). Oprócz Serbii, Rada Gubernatorów AIIB zaakceptowała wnioski o członkostwo pięciu państw: Algierii, Libii, Ghany, Libii i Maroka. Tym samym, po spełnieniu procedur formalnych, liczba członków AIIB wzrośnie do 93.

21 grudnia: stanowisko MSZ RP w sprawie chińskiego cyberszpiegostwa przemysłowego. W opublikowanym na Twitterze wpisie MSZ wyraża opinię, że Polska jest zaniepokojona działaniami przypisanymi przez jej partnerów Chinom, jako „sprzeczne z porządkiem międzynarodowym oraz podważają stabilność cyberprzestrzeni”. 7 grudnia o zagrożeniu szpiegostwem ze strony Huawei

wypowiedział się komisarz UE ds. jednolitego rynku cyfrowego Andrus Ansip. Zdaniem Ansipia ryzyko dla podmiotów współpracujących z Huawei wynika z faktu, że chińskie firmy telekomunikacyjne są zobowiązane udzielać informacji chińskim służbom wywiadowczym, w tym danych szyfrowanych. Niepokój komisarza budzą również przypuszczenia, że czipy montowane w sprzętach Huawei służą do nielegalnego pozyskiwania danych.

27 grudnia: premier Ondrej Babis nt. stanowiska ambasady ChRL. Odnosząc się do wypowiedzi chińskiego ambasadora w Republice Czeskiej Zhang Jiamina, że premier zdystansował się od ostrzeżenia cyber służb NÚKIB ws. Huawei, Babis stwierdził, że „ambasador nie wie o czym mówi, a jego rząd traktuje ostrzeżenia poważnie”. Dementi ze strony Babisa poprzedziły decyzje o wycofywaniu telefonów Huawei z biura rządu oraz stopniowej wymianie sprzętu tej marki przez m.in. ministerstwa rolnictwa, zdrowia, finansów oraz handlu i przemysłu. To wyraźna zmiana postawy rządu Babisa, który dotychczas bagatelizował informacje służb.

III. WIADOMOŚCI SYCZUAŃSKIE

7 grudnia: wystąpienie prezydenta RFN Waltera Steinmeiera na Uniwersytecie Syczuańskim. To pierwsza wizyta polityka w Syczuanie od 2008 roku. Dekadę temu Steinmeier – jako szef niemieckiej dyplomacji – odwiedził Syczuan po tragicznym trzęsieniu ziemi. Prezydent Niemiec mówił do uniwersyteckiego audytorium o tym, że trasa wizyty (Chengdu-Pekin-Guangdong) stanowi dokładne odwzorowanie jego pierwszego pobytu w Chinach przed 20 laty i odzwierciedla intensywność i różnorodność relacji niemiecko-chińskich. To również najdłuższa wizyta zagraniczna odkąd Steinmeier objął urząd prezydenta RFN w 2017 roku – co sam polityk uznał za „nieprzypadkowe”. Przywódca Niemiec stwierdził, że oba państwa korzystają na liberalnym porządku międzynarodowym i są powiązane ogromną siecią zależności, które jednak pozwalają lepiej uwidocznic różnice w relacjach wzajemnych. I to właśnie na różnicach głowa niemieckiego państwa oparła swoje wystąpienie (zob. komentarz).

10 grudnia: inauguracja połączenia lotniczego Chengdu-Kopenhaga. Loty między stolicami Syczuanu i Danii obsługuje dwa razy w tygodniu linia Sichuan Airlines. To pierwsze bezpośrednie połączenie między Chengdu i Europą Północną. Roczna liczba pasażerów obsłużona przez lotnisko Shuangliu przekroczyła w grudniu 50 mln.

15 grudnia: Chengdu nawiązuje przyjazne relacje z malezyjskim George Town (stan Penang). Umowa między miastami traktowana jest jako punkt wyjścia do wzmocnienia wymiany turystycznej, gospodarczej i handlowej, współpracy

edukacyjnej i kulturalnej, rozwoju kontaktów między władzami miejskimi oraz inwestycji i logistyki.

18 grudnia: Konsul Generalna RP w Chengdu Katarzyna Wilkowiecka wyróżniona przez MSZ RP. Jak poinformowało MSZ w zorganizowanym przez Departament Współpracy Ekonomicznej spotkaniu wzięło udział blisko 200 przedstawicieli przedsiębiorstw, organizacji samorządu gospodarczego, administracji centralnej i samorządowej, którzy w mijającym roku aktywnie współpracowali z resortem dyplomacji na rzecz promocji polskiej gospodarki na świecie. Przy tej okazji wyróżnienia wręczono trzem kierownikom placówek dyplomatycznych w uznaniu ich szczególnego wkładu w promocję polskiej gospodarki i wsparcia polskiego biznesu w krajach ich akredytacji. Oprócz Katarzyny Wilkowieckiej tegoroczne wyróżnienie otrzymali Karol Bachura – Ambasador RP w Albanii oraz Jacek Junosza Kisielewski – Ambasador RP w Portugalii.

21 grudnia: rzeźba artysty z łódzkiej Akademii Sztuk Pięknych odsłonięta w Chengdu. Rzeźba zatytułowana „Pierścień” stanęła w parku ekologicznym Guixi w Chengdu; jest pierwszą realizacją spośród 23 zakwalifikowanych prac podczas międzynarodowego festiwalu 2018 Chengdu International Sister Cities Sculptures Creation And Exhibition. Uroczystego odsłonięcia dzieła symbolizującego współpracę dwóch siostrzanych miast: Łodzi i Chengdu, dokonali wiceburmistrz Liu Yulu i konsul RP Katarzyna Wilkowiecka.

IV. WIADOMOŚCI Z GUANGDONGU

3 grudnia: Kanton zawiera umowę o miastach partnerskich z Mombasą. Według informacji kantońskiego Biura Spraw Zagranicznych, umowa między miastami wpisuje się w politykę centralną obu rządów oraz promocji „Pasa i Szlaku”. Tymczasem opublikowany 20 grudnia raport kenijskiego Audytora Generalnego sugeruje, że gwarancją dla udzielonej w 2003 roku przez chiński Exim Bank pożyczki (3,3 mld USD) na budowę linii kolejowej (SGR), były prawa do użytkowania portu w Mombasie. Dlatego wobec kłopotów z terminowymi spłatami kredytów, pojawiły się spekulacje, że prawa do portu w Mombasie zostaną scedowane na rzecz Chin. Prezydent Uhuru Kenyatta zaprzeczył informacjom zawartym w raporcie i zapewnił, że ChRL nie przejmie portu. Dług Kenii wobec Chin oceniany jest obecnie na 9,8 mld USD.

5 grudnia: rada australijskiego Darwin podpisuje umowę o współpracy z dzielnicą Kantonu Yuexiu. Lord burmistrz Darwin Kon Vatsakilis otwarcie wspierający inicjatywę „Pasa i Szlaku”, wyraził nadzieję, że umowa pomoże wzmocnić relacje między Darwin i Chinami Południowymi. Władze Darwin i

Terytorium Północnego liczą zwłaszcza na korzyści dla portu w Darwin przyciągnięcie chińskich inwestycji i turystów.

7 grudnia: Kanton zawiera porozumienie o miastach partnerskich z irańskim Gorgan (Asterabad). MoU w sprawie wzmocnienia współpracy podpisali burmistrzowie Wen Guohui i Abdolreza Dadboud.

7 grudnia: Kanton zawiera porozumienie o miastach partnerskich z cypryjskim kurortem Aiya Napa. MoU w sprawie wzmocnienia współpracy podpisali burmistrzowie Wen Guohui i Yiannis Karousos.

17 grudnia: polski akcent na Guangzhou International Documentary Film Festival. Największy tego typu festiwal w Chinach przyciągnął 688 filmowców i firm producenckich ze 122 państw świata. Wśród wyświetlanych filmów znalazł się polski dokument „Over the Limit”, wyreżyserowany przez Martę Prus, studentkę Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi.

KOMENTARZ

1. Oskarżenia pod adresem Huawei o działania szpiegowskie na rzecz rządu w Pekinie, znalazły swą (dotychczasową) kulminację w aresztowaniu w Kanadzie a następnie zwolnieniu za kaucją wiceszefowej a prywatnie córki założyciela firmy Meng Wanzhou. Zarzut – omijanie amerykańskich sankcji na Iran. W akcie, który można odczytywać jako odwet, w Chinach zatrzymano dwóch obywateli kanadyjskich Michaela Kovriga i Michaela Spavora. Pierwszy z nich od lat zajmuje się dyplomacją i badaniami nad Chinami, drugi konsultingiem i relacjami z Koreą Północną. Obaj zostali zatrzymani pod bliżej niesprecyzowanym zarzutem naruszenia prawa. Drzwi przed chińskim gigantem zamknęły już lub zalecają ich zamknięcie m.in. Australia, Kanada, Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Nowa Zelandia i prawdopodobnie Japonia.

W Europie Środkowo-Wschodniej najbardziej zdecydowanie wobec Huawei zareagował rząd Czech. Zaniepokojenie wyraziło również polskie MSZ, choć stoi to w sprzeczności z optymizmem wobec inwestycji Huawei prezentowanym przez ministra Marka Suskiego. Jak wskazują specjaliści, do budowanej przez USA tarczy cybernetycznej nie będą miały dostępu państwa zależne od chińskiego sprzętu. Tymczasem Huawei jest oficjalnym partnerem Porozumienia na rzecz Strategii 5G dla Polski a Ministerstwo Cyfryzacji ma niedługo opublikować strategię naszego rozwoju sieci 5G (pilotażowe sieci w oparciu o sprzęt Huawei zdążyły już uruchomić polskie oddziały T-Mobile i Orange). Dlatego zakładając, że polskie władze liczą na udział również w cyfrowym wariacie „Fort Trump” można oczekiwać, że zajmą w tej sprawie jednoznaczne stanowisko.

Obecne działania USA i ich sojuszników utwierdzają władze w Pekinie, że Chiny muszą dokładać więcej starań do technologicznego uniezależnienia się od Zachodu. Czy kłopoty Huawei wpłyną na przebieg amerykańsko-chińskiej wojny handlowej? Mogłoby się wydawać, że zmagające się ze spowolnieniem gospodarczym Chiny, czyniąc pewne (okresowe) ustępstwa celne wobec USA będą się starały rozdzielić obie kwestie. Natomiast decyzja chińskiego sądu zakazująca sprzedaży większości modeli Iphone'ów wydaje się iść wbrew powyższym oczekiwaniom.

2. W grudniu służby wywiadowcze i Najwyższa Izba Obrachunkowa Włoch zakwestionowały decyzję personalną Michele Geraciego, podsekretarza stanu w ministerstwie rozwoju gospodarczego i jednego z architektów otwarcia się na Chiny przez nową koalicję rządzącą w Rzymie. Geraci zatrudnił na stanowisku doradcy obywatelkę ChRL Chen Lingjia – która nie zna języka włoskiego, na stałe mieszka w Szanghaju a dzięki posadzie uzyskała dostęp do poufnych dokumentów rządu w Rzymie. Natomiast w przypadku Czech – prezydent Milos Zeman niezmiennie utrzymuje na posadzie swojego doradcy ekonomicznego Ye Jianminga, zatrzymanego w lutym br. przez władze Chin szefa konglomeratu CEFC – pasa transmisyjnego w zbliżeniu czesko-chińskim w ostatnich latach. Konsekwentnej postawy Zemana nie zmienił również grudniowy wyrok amerykańskiego sądu w sprawie Patricka Ho. Ten związany z Ye były minister spraw wewnętrznych w Hongkongu, został uznany winnym prania brudnych pieniędzy i korumpowania z ramienia CEFC rządów Czadu i Ugandy w zamian za prawa do wydobycia ropy naftowej w Afryce. W szerszej perspektywie można oczekiwać, że wraz z zwiększającą się obecnością chińskich podmiotów gospodarczych na świecie, wątpliwości ze strony służb kontrwywiadowczych w poszczególnych państwach będą się nasilać. Nie można również wykluczyć kolejnych aresztowań przedstawicieli chińskich firm (podobnych do przypadku Meng Wanzhou), a wraz z nimi retorsji wobec cudzoziemców przebywających w Chinach.

3. Prezydent RFN w Syczuanie, Guangdongzie i Pekinie. Analizując wizytę Joanna Ciesielska-Klikowska oceniła, że była ona de facto hołdem dla chińskich osiągnięć: „na każdym kroku Steinmeier podkreślał, że w ciągu ostatnich 40 lat kraj zdołał wyciągnąć miliony ludzi z ubóstwa i zapewnić im źródło dochodów dzięki pracy, a Niemcy i Chiny są ściśle powiązane gospodarczo i kulturowo, nawet jeśli nadal istnieją biurokratyczne przeszkody, które należy wyeliminować. Kwestię sytuacji dysydentów i mniejszości religijnych [Xinjiang] prezydent podniósł dopiero w niepublicznej części rozmowy, choć należy podkreślić, że wzięła w niej udział także Bärbel Kofler, pełnomocnik ds. praw człowieka w niemieckim rządzie”. Takiej postawy Steinmeira można było się spodziewać. We wrześniu 2007 roku kanclerz Merkel spotkała się z Dalajlamą co doprowadziło do ochłodzenia relacji z Chinami na kilka miesięcy. Natomiast kierując się biznesowym pragmatyzmem, zarówno prezydent Horst Köhler, jak i Steinmeier (szef MSZ w gabinecie Merkel) w maju następnego roku odmówili spotkania z Dalajlamą, demonstrując tym samym, że polityka Berlina

wobec Pekinu jest warunkowa. Wówczas świat stanął u progu kryzysu finansowego z którego Pekin wyszedł obronną ręką. To właśnie dzięki temu w ciągu kilku kolejnych lat Chiny zaczęły się jawić wielu światowym przywódcom jako pożądane źródło kapitału, a nawet jako warta rozważenia alternatywę systemową. Pierwszy z czynników – chińskie inwestycje, pojawił się w agendzie właściwie wszystkich państw UE, również tych podkreślających znaczenie praw człowieka w polityce zagranicznej takich jak Niemcy czy Norwegia.

OŚRODEK
SPRAW
AZJATYCKICH

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

